6. Myrutenko L. V. (2016). Systema otsinky yakosti dystantsiynoyi osvity v Ukrayini: osnovni problemy i zadachi [Quality assessment system of distance education in Ukraine: main problems and tasks.]. *Systemy obrobky informatsiyi.* Vyp. 3. S. 260-263. [in Ukrainian].
7. Orhanizatsiya dystantsiynoho navchannya v shkoli: metodychni rekomendatsiyi (2020) [Organization of distance learning at school: guidelines]. *Mizhnarodnyy fond “Vidrodzhennya”, Smart osvita, Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny.* URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20seredn ya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf (data zvernennya 13.03.2021).
8. Polozhennya pro dystantsiyne navchannya [On approval of the Regulation on distance learning] (2013). *Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0703-13 (data zvernennya 13.03.2021).
9. Svatyuk O. R., Myronov YU. B., Myronova M. I. (2018). Otsinyuvannya efektyvnosti dystantsiynoho navchannya [Evaluating the effectiveness of distance learning]. *Problemy zastosuvannya informatsiynykh tekhnolohiy pravookhoronnymy strukturamy Ukrayiny ta VNZ zi spetsyfichnymy umovamy navchannya: zbirnyk naukovykh statey za materialamy dopovidey.* L′viv: L′vDUVS, S. 215-219 [in Ukrainian].
10. Sokolyuk O. M. (2017). Analiz pidkhodiv do otsinky efektyvnosti informatsiyno-osvitn′oho seredovyshcha navchannya v suchasnykh doslidzhennyakh [Analysis of approaches to assessing the effectiveness of information and educational environment in modern research]. *Naukovi zapysky. Vyp. 11. Seriya: Problemy metodyky fizyko-matematychnoyi i tekhnolohichnoyi osvity. Chastyna 1*. Kropyvnyts′kyy: RVV KDPU im. V.Vynnychenka, 2017. 200 s. [in Ukrainian].

Vieilandie L. V., Prokofyeva L. B. Criteria for evaluation of quality and efficiency of education in the conditions of distance learning

Ensuring quality and effective training in the context of coronavirus is a priority of the education system in Ukraine The introduction of the latest tools and methods of distance learning requires constant analysis and monitoring of compliance and compliance with legislation and standards of educational activities. Assessment of the quality and effectiveness of distance learning is based on legal provisions, scientifically developed and implemented criteria and principles. The article considers the legislative, scientific and theoretical positions that outline the basics of the organization of the educational process in terms of distance learning. The content of the quality and efficiency of modern distance education is determined. Scientific approaches and visions on the main criteria for assessing the quality and effectiveness of learning in the context of remote interaction are revealed. The role of information and telecommunication technologies in the organization of effective training is noted. Determining the basics of assessing the quality and effectiveness of education in distance learning directly depends on technological, organizational, managerial factors, based on the tasks and objectives of the educational institution. It is important to combine the components of the quality system (objects, subjects and processes and criteria), the basics of learning efficiency (achieving educational goals with optimal use of resources). It is important to ensure the availability, versatility, convenience of the tools and methods of distance learning used. Defining the criteria for assessing the quality and effectiveness of distance learning allows a larger look at the problems and challenges that have arisen in the context of remote interaction, to form the necessary understanding of the educational process, to identify ways to further improve the model of distance learning.

Key words: *distance education, interaction, learning efficiency, educational process, quality of educational services, information technologies, students, innovations.*

УДК 378.4
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.07

Власова І. В.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Соціальні інвестиції, благодійна фінансова допомога, регіональний розвиток, економічний, соціальний, екологічний вплив є важливими параметрами соціальної відповідальності університету. Ідентифіковано тенденцію зростання соціальної відповідальності університетів у процесі сталого інвестування. З’ясовано види “Sustainable investing” (Стале інвестування): “Traditional investing” (Традиційне інвестування), “Philanthropy” (Філантропія), “Ethical or responsible investing” (Етичне або відповідальне інвестування), “Sustainable investing” (Стале інвестування), Impact Investing (Інвестиції соціального впливу / цільове соціальне інвестування). Визначено складники залучення університетів до практики сталого інвестування:

– “Integrating ESG criteria” (Інтегровані ESG критерії).

– “Negative screening and divestment” (Від’ємний скринінг та дивестиція).

– “Positive screening” (Позитивний скринінг).

– “Sustainable Investment Funds” (Фонди сталого інвестування).

– “Establishing Student managed funds that incorporate sustainable investing” (Заснування фондів сталого інвестування, що управляються студентами).

– “Signing onto commitments related to Sustainable Investing” (Прийняття зобов’язань, пов’язаних зі сталим інвестуванням) включає дотримання принципів відповідального інвестування, участь у мережах інвесторів щодо кліматичного ризику та стійкості, участь у різних програмах із сталого розвитку.

– “Shareholder Engagement» (Залучення стейкхолдерів) у формі голосування за довіреністю, ведення діалогу з компаніями, що перебувають у інвестиційному портфелі фонду, підготовка рішень / резолюцій акціонерів та ін.

– “Forming a shareholder Responsibility Committee” (Створення Комітету з відповідальності акціонерів).

– "Endowment transparency" (Прозорість ендаумент-фонду) в частині оприлюднення та надання інформації про інвестиційні вкладення ендаумент-фондів та записи голосування акціонерів за довіреністю.

Ключові слова: *інвестиції в інновації, сталий розвиток, суспільний / громадський (громадянський) / міський університет, соціальні інвестиції, стале інвестування, суспільне / громадське / соціальне залучення університету, університетська автономія, університетська соціальна відповідальність.*

У звіті European University Association "Universities without walls. A vision for 2030" [1] (Університети без стін. Візія до 2030 року) 2021 р. акцентовано на зростанні "civic role" (суспільної / громадської (громадянської) / соціальної) ролі університетів: «Підтвердження суспільної / громадської (громадянської) / соціальної ролі університетів буде дедалі важливішою частиною суспільного / громадського / соціального залучення університету» [1, с. 6].

Визначено такі характеристики університетів "без стін", як: відкритість, трансформаційність, транснаціональність, стійкість, різноманітність, залучення / задіяння, потужність, автономність та підзвітність [1, с. 5–7]. На підтвердження цього зазначено, що: "… університети є відкриті та залучені до суспільства, зберігаючи свої основні цінності. Усі європейські університети будуть відповідальними, автономними та вільними, з різними інституційними профілями, але їх об'єднуватиме спрямування їх місій з навчання та викладання, досліджень, інновацій та культури на служіння суспільству" [1, с. 5].

Водночас "Sustainable development (Сталий розвиток) буде основною рамкою для здійснення / спрямування впливу через університетські місії, оскільки університети активно обмірковують, знаходять і просувають рішення в діалозі з суспільством" [1, с. 6].

Університети "…будуть підзвітними за належне коригування принципів та цінностей, а також політики та діяльність. Це вимагатиме балансу між фінансуванням стратегічних пріоритетів досліджень, збереженням свободи окремих дослідників та визнанням відповідальності університетів за забезпечення суспільства широкою базою знань через дослідження" [1, с. 6].

P. Boer [2] дослідив інструменти оцінювання сталості / стійкості та соціальної відповідальності у вищій освіті, питання концептуальних рамок університетської соціальної відповідальності розглянуто Abla A.H. Bokhari [3], керівні принципи з соціальної відповідальності університетів розроблено експертами проєкту "University Meets Social Responsibility", UNIBILITY [4].

Дослідники переважно акцентували увагу на концептуальних засадах університетської соціальної відповідальності, а питання соціально відповідального інвестування університетів в умовах сталого розвитку потребує дослідження.

Мета статті – з'ясувати сутність соціально відповідального інвестування університетів, види та складники залучення університетів до практики сталого інвестування.

Міжнародний рейтинг QS Stars за параметром "університетська соціальна відповідальність" "Rating Universities On Social Responsibility: QS Stars" [5] містить такі показники [5]:

– "Community investment and development", 20 points (Соціальні інвестиції та розвиток, 20 балів). Університети, що інвестують 1% від їх бюджету / активів (turnover) або 2 млн дол. США у соціальні проєкти / community projects, що реалізуються у радіусі 200 км навколо університетського кампусу, отримують максимальну кількість балів за цим показником – 20 балів.

– "Charity work and disaster relief", 10 points (Благодійність / волонтерство та допомога у разі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або стихійного лиха, 10 балів). Університети, які надають благодійну фінансову допомогу у розмірі 1% від їх бюджету / активів (turnover) або 2 млн дол. США на благодійні цілі у межах національного або міжнародного рівня, отримують значну кількість балів за цим показником – 10 балів.

– "Regional human capital development", 10 points (Регіональний розвиток людського капіталу, 10 балів). Цей показник вимірюється часткою випускників університету, працевлаштованих у регіоні, або часткою місцевих студентів, що навчаються в університеті у регіоні.

– "Environmental impact", 10 points (Вплив на навколишнє середовище, 10 балів). Цей показник передбачає наявність в університеті відповідних політик і програм, зокрема [5]:

– "a sustainability webpage" (веб-сторінки щодо сталого розвитку);

– "an energy conservation program" (програму з енергозбереження / раціонального використання енергетичних ресурсів);

– "a water conservation program" (програму з охорони і раціонального використання водних ресурсів);

– "recycling program and a transportation policy" (програму з вторинної переробки та утилізації відходів, транспортну політику).

"Світ / сфера сталого інвестування швидко прогресує. Великі пенсійні фонди, банки, фундації, приватні особи, країни та університети здійснюють перехід до практики сталого інвестування» [6].

До видів "Sustainable investing" (Стале інвестування) відносять наступні: "Traditional investing" (Традиційне інвестування), "Philanthropy" (Філантропія), "Ethical or responsible investing" (Етичне або відповідальне інвестування), "Sustainable investing" (власне Стале інвестування), Impact Investing (Інвестиції соціального впливу / цільове соціальне інвестування) [6]. Розглянемо детальніше ці види [6, с. 7–8]:

– “Traditional investing” (Традиційне інвестування) має на меті отримання фінансової віддачі / прибутку з обмеженим врахуванням екологічних, соціальних, управлінських факторів (Environmental, Social, Governance (ESG) або обмежень.

– “Philanthropy” (Філантропія) – інвестиції здійснюються з метою впливу та вирішення суспільних / соціальних проблем, а не отримання фінансової віддачі інвесторами.

– “Ethical or responsible investing” (Етичне або відповідальне інвестування) спрямоване на пом’якшення ризикованих ESG практик. Наприклад, менеджмент організацій враховує ESG ризики під час здійснення інвестиційного аналізу проєктів.

– “Sustainable investing” (стале інвестування) акцентує на застосуванні прогресивних ESG практик, які можуть підвищити цінність (value). До прикладу, Socially Responsible Investment Funds (Соціально відповідальні інвестиційні фонди). Це означає відбір компаній, які будуть кращими на ринку, оскільки працюють більш стійко завдяки кращому екологічному менеджменту, залученню стейкхолдерів або врядуванню. Своєю чергою такий підхід сприяє підтримці організацій, які створюють додану вартість у суспільстві.

– “Impact Investing” (Інвестиції соціального впливу / цільове соціальне інвестування) акцентує на вирішенні нагальних соціальних чи екологічних питань та має на меті отримання позитивного соціального чи екологічного впливу і фінансової віддачі. Наприклад, інвестиції у проєкти з відновлюваної енергетики, такі як вітрові електростанції або відходи для енергетичних установок».

Університети залучені до практики сталого інвестування (sustainable investing practices) через такі складники [6, с. 10–11]:

– “Integrating ESG criteria” (Інтегровані ESG критерії). Environmental, Social, Governance, ESG criteria (Екологічні, соціальні, управлінські критерії), які соціально свідомі інвестори використовують під час пошуку об’єктів для здійснення інвестицій.

– “Negative screening and divestment” (Від’ємний скринінг та дивестиція). Від’ємний скринінг спрямований на пошук об’єктів для здійснення інвестицій, які не відповідають критеріям ESG. А саме: інвестування у зброю, гральний бізнес, тютюнову продукцію. До прикладу, одним з інвестиційних механізмів є Ethically screened investment funds (Етично перевірені інвестиційні фонди).

– “Positive screening” (Позитивний скринінг). Під час пошуку об’єктів для здійснення інвестицій використовують ESG та інші критерії для виявлення інвестиційних можливостей з метою отримання не лише фінансової віддачі від інвестицій, а й нефінансової (оптимізація ресурсів, скорочення відходів, гендерна рівність). Це призводить до вибору інвестиційних механізмів, таких як Socially Responsible Investment (SRI) fund (Соціально відповідальний інвестиційний фонд).

– “Sustainable Investment Funds” (Фонди сталого інвестування) пов’язані з “зеленими” інвестиціями та громадою, такі як фонди інвестування у відновлювані джерела енергії та у розвиток громади. Це надає університету можливість запропонувати донорам інвестувати у фонд, який враховує фактори стійкості відповідно до інвестиційних пріоритетів інвесторів.

– “Establishing Student managed funds that incorporate sustainable investing” (Заснування фондів сталого інвестування, що управляються студентами). Розширення прав і можливостей студентів управляти частиною інвестиційного портфеля з орієнтацією на сталість / стійкість є засобом долучення до практики сталого інвестування одночасно із забезпеченням практики студентів.

– “Signing onto commitments related to Sustainable Investing” (Прийняття зобов’язань, пов’язаних зі сталим інвестуванням), що включає:

– “Principles for Responsible Investing, PRI” (Принципи відповідального інвестування) [7]:

“Принцип 1: Включення екологічних, соціальних, управлінських питань ESG в інвестиційний аналіз та процеси прийняття рішень.

Принцип 2: Будьте активними власниками та включайте питання ESG у політику та практику власності.

Принцип 3: Вимагайте відповідного розкриття інформації з питань ESG організаціями, в які ми інвестуємо.

Принцип 4: Сприяти прийняттю та впровадженню Принципів в межах інвестиційної галузі.

Принцип 5: Працюйте разом для підвищення ефективності у реалізації Принципів.

Принцип 6: Повідомляйте про діяльність та досягнутий прогрес у плані реалізації Принципів”.

Відповідно до цих принципів “responsible investment” (відповідальне інвестування) визначається як “стратегія та практика, що включає екологічні, соціальні та управлінські фактори (ESG) в інвестиційні рішення та активну власність” [8, с. 4].

– “The Sustainability Tracking, Assessment & Rating System, STARS” [9] – програма Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education [10] (Асоціація із сприяння стійкості у вищій освіті). Ця Програма спрямована на [6, с. 29]: формування рамки для розуміння сталості у всіх секторах вищої освіти; забезпечення можливості порівнювати заклади, використовуючи загальний набір вимірювань, розроблений за широкої участі міжнародної спільноти з питань сталого розвитку; сприяння обміну інформацією про практики та ефективність вищої освіти у сфері сталого розвитку.

– “Billion Dollar Green Challenge” [11] – програма, що заохочує коледжі, університети та інші некомерційні інституції інвестувати 1 млрд дол. США у самокеровані оновлювані фонди, що фінансують підвищення енергоефективності.

– “Shareholder Engagement” (Залучення стейкхолдерів). До можливих форм залучення стейкхолдерів, що використовують ендаумент фонди з метою нівелювання інвестиційних ризиків та покращення показників результатів діяльності інституції у сфері сталого розвитку, належать такі: proxy voting (голосування за довіреністю); ведення діалогу з компаніями, що перебувають у інвестиційному портфелі фонду; підготовка рішень / резолюцій акціонерів та інші.

– “Forming a shareholder Responsibility Committee” (Створення Комітету з відповідальності акціонерів) для консультування опікунів / довірительних власників фонду дозволяє закладам вищої освіти залучати студентів, викладачів та випускників до досліджень та обговорювати важливі корпоративні політики із сталого розвитку.

– “Endowment transparency” (Прозорість ендаумент-фонду). Університети зобов’язуються оприлюднювати та надавати доступну інформацію про інвестиційні вкладення ендаумент-фондів та записи голосування акціонерів за довіреністю.

– “Impact Investing” (Інвестиції соціального впливу / цільове соціальне інвестування) передбачає відбір та підтримку організацій і проєктів, які поділяють соціальну або екологічну місію закладу, через орієнтовані на вплив фонди або прямі інвестиції в організації чи проєкти у вигляді акціонерного, боргового капіталу та нерухомості. Виділяють такі різновиди таких інвестицій:

– mission related investing (інвестування відповідно до місії організації) – інвестиції, що забезпечують отримання ринкової віддачі на вкладений капітал);

– program related investing (програмне інвестування) – інвестиції, які забезпечують отримання нижчої ринкової віддачі на вкладений капітал, що компенсується рентабельністю інвестицій / позитивними змінами щодо ключових питань (екологічних, соціальних тощо)”.

Висновки. Ідентифіковано тенденцію зростання соціальної відповідальності університетів у процесі сталого інвестування та складники залучення університетів до практики сталого інвестування. З’ясовано види “Sustainable investing” (Стале інвестування): “Traditional investing” (Традиційне інвестування), “Philanthropy” (Філантропія), “Ethical or responsible investing” (Етичне або відповідальне інвестування), “Sustainable investing” (Стале інвестування), Impact Investing (Інвестиції соціального впливу / цільове соціальне інвестування). Залучення університетів до практики сталого інвестування “дозволяє гарантувати узгодження інвестиційного портфелю, що відображає їх загальну місію, цінності та надає можливість значно посилити позитивний вплив” [6, с. 11]. “Розмір університетських ендаумент-фондів дозволяє університетам впливати на інвестиційний ландшафт, вимагаючи більшої підзвітності від компаній, в які вони інвестують, інвестиційних менеджерів, з якими вони працюють, та типів інструментів інвестування, доступних на ринку” [6, с. 12].

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у аналізі у аналізі практики соціально відповідального інвестування університетів на інституційному рівні.

Використана література:

1. European University Association (2021). Universities without walls. A vision for 2030. URL: https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf.
2. Boer P. (2013) Assessing Sustainability and Social Responsibility in Higher Education Assessment Frameworks Explained. In: Caeiro S., Filho W., Jabbour C., Azeiteiro U. (eds) Sustainability Assessment Tools in Higher Education Institutions. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-02375-5_7.
3. Abla A.H. Bokhari (2017). Universities' Social Responsibility (USR) and Sustainable Development: A Conceptual Framework. International Journal of Economics and Management Studies. URL: https://www.researchgate.net/publication/321906143_Universities'_Social_Responsibility_USR_and_Sustainable_Development_A_Conceptual_Framework.
4. UNIBILITY (2017). Guidelines for Universities Engaging in Social Responsibility. URL: https://www.postgraduatecenter.at/fileadmin/user_upload/pgc/2_LifeLong_Learning_Projekte/0_Lifelong_Learning_Projekte/UNIBILITY/Downloads/Guidelines/IO8_Guidelines_final_version_2017-09-12_print.pdf.
5. Rating Universities On Social Responsibility: QS Stars. URL: https://www.topuniversities.com/qs-stars/qs-stars/rating-universities-engagement-qs-stars.
6. Trottier Family Foundation (2018). Sustainable finance and investing in a responsible future. URL: https://ccli.ubc.ca/wp-content/uploads/2021/05/Sustainable-Finance-and-Investing-in-a-Responsible-Future.pdf.
7. UNPRI. URL: https://www.unpri.org/pri/about-the-pri.
8. UNPRI (2020). Principles for responsible investment an investor initiative in partnership with unep finance initiative and the un global compact. URL: https://www.unpri.org/download?ac=10948.
9. The Sustainability Tracking, Assessment & Rating System. URL: https://stars.aashe.org/.
10. Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education. URL: https://www.aashe.org/.
11. Billion Dollar Green Challenge. URL: http://greenbillion.org.

References:

1. European University Association (2021). Universities without walls. A vision for 2030. URL: https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf.
2. Boer P. (2013) Assessing Sustainability and Social Responsibility in Higher Education Assessment Frameworks Explained. In: Caeiro S., Filho W., Jabbour C., Azeiteiro U. (eds) Sustainability Assessment Tools in Higher Education Institutions. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-02375-5_7.

3. Abla A.H. Bokhari (2017). Universities' Social Responsibility (USR) and Sustainable Development: A Conceptual Framework. International Journal of Economics and Management Studies. URL: https://www.researchgate.net/publication/321906143_Universities'_Social_Responsibility_USR_and_Sustainable_Development_A_Conceptual_Framework.
4. UNIBILITY (2017). Guidelines for Universities Engaging in Social Responsibility. URL: https://www.postgraduatecenter.at/fileadmin/user_upload/pgc/2_LifeLong_Learning_Projekte/0_Lifelong_Learning_Projekte/UNIBILITY/Downloads/Guidelines/IO8_Guidelines_final_version_2017-09-12_print.pdf.
5. Rating Universities On Social Responsibility: QS Stars. URL: https://www.topuniversities.com/qs-stars/qs-stars/rating-universities-engagement-qs-stars.
6. Trottier Family Foundation (2018). Sustainable finance and investing in a responsible future. URL: https://ccli.ubc.ca/wp-content/uploads/2021/05/Sustainable-Finance-and-Investing-in-a-Responsible-Future.pdf.
7. UNPRI. URL: https://www.unpri.org/pri/about-the-pri.
8. UNPRI (2020). Principles for responsible investment an investor initiative in partnership with unep finance initiative and the un global compact. URL: https://www.unpri.org/download?ac=10948.
9. The Sustainability Tracking, Assessment & Rating System. URL: https://stars.aashe.org/.
10. Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education. URL: https://www.aashe.org/.
11. Billion Dollar Green Challenge. URL: http://greenbillion.org.

Vlasova I. V. Universities' social responsibility in the context of sustainable development

Social / community investments, charity donations, regional development, economic, social, environmental impact are important indicators of university social responsibility. The tendency of the rise of universities'social responsibility during sustainable investment process is identified. The types of "Sustainable investing" are clarified, which include "Traditional investing", "Philanthropy", "Ethical or responsible investing", "Sustainable investing", Impact Investing. The components of university engagement into the sustainable investment practice are identified. The are:

– "Integrating ESG criteria".

– "Negative screening and divestment".

– "Positive screening".

– "Sustainable Investment Funds".

– "Establishing Student managed funds that incorporate sustainable investing".

– "Signing onto commitments related to Sustainable Investing", which includes adherence to the Principles for Responsible investing, participation in investor networks on climate risk and sustainability and also in various sustainable development programs.

– "Shareholder Engagement" in the form of proxy voting, engaging in dialogue with companies held in the portfolio, preparation of shareholder resolutions, etc.

– "Forming a shareholder Responsibility Committee". Forming a shareholder responsibility committee to advise the trustees allows institutions to include students, faculty, and alumni in research and discussion of important corporate policies on sustainability.

– "Endowment transparency" in terms of disclosure and provision of information about endowment investment holdings and shareholder proxy voting records.

Key words: *innovation investment; sustainable development; civic university; social / community investments; university societal / community / civic engagement; university autonomy; university social responsibility.*

УДК 371.31:37.011.32:811.161.2
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.08

Груба Т. Л.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У статті з'ясовано поняття "змішане навчання", обґрунтовано дидактичний потенціал змішаного навчання, що є цілеспрямованим процесом здобування знань, формування вмінь і навичок в умовах поєднання аудиторної та позааудиторної діяльності на основі поєднання різних технологій задля досягнення мети освітнього процесу – формування професійної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури. Визначено, що змішане навчання дозволяє максимально враховувати індивідуальні потреби здобувачів освіти, даючи змогу працювати у зручному темпі й режимі; сприяє формуванню суб'єктної позиції студента через підвищення його мотивації, самостійності, залучення до рефлексії та самоаналізу. На основі розроблених і детально описаних науковцями особливостей застосування змішаного навчання встановлено, що процес змішаного навчання можна поділити на кілька етапів: самостійне опрацювання навчальної інформації студентами, інтерактивне аудиторне заняття, виконання практичних та індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів ,контроль. Доведено, що перебіг процесу залежать передусім від мети навчання, змісту навчального матеріалу та обраної моделі змішаного навчання. У роботі охарактеризовано недоліки та переваги впровадження змішаного навчання в освітньому процесі професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури. Серед переваг виокремлено диференціацію освітнього процесу, оскільки здобувачі освіти опановують навчальний матеріал відповідно до власної освітньої траєкторії. Окрім того, до переваг